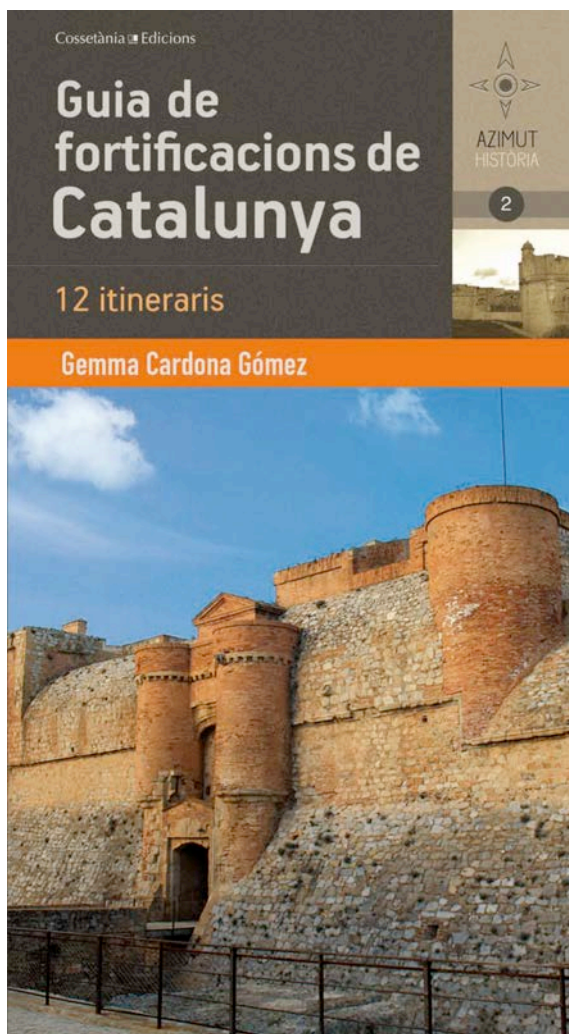

Guia de fortificacions de Catalunya

12 itineraris

De Gemma Cardona Gómez

**Les fortificacions imprescindibles d'un territori català
farcit de castells, torres i fortaleses**

“El caràcter fronterer en època medieval i moderna i la condició de lloc de pas des d'època antiga han fet que el territori català s'hagi articulat, durant segles, al voltant de construccions estratègiques. [...] Gairebé cada poble té el seu castell, la seva torre, una talaia, un punt estratègic de control territorial de naturalesa diversa on s'hi hagi ubicat una construcció militar.”

A la guia hi apareixen 25 fortificacions aixecades entre la prehistòria i l'època contemporània, seleccionades pel seu caràcter patrimonial i la rellevància històrica. Comprendre-les i conèixer-les no significa necessàriament apostar per la bel·licitat, permet comprendre la concepció i articulació del territori en un temps determinat, així com

la relació amb l'entorn, els vincles socials o la ideologia que es transmet.

“Les fortificacions no són un fet només medieval, sinó tot el contrari, són presents en totes les èpoques.”

La guia presenta els monuments segons la seva zona geogràfica, donant lloc a 12 itineraris:

1. El Pirineu: **Castell de Mur, porta del Pirineu.**
2. La Catalunya Nord: **Fort Libèria de Vilafranca de Conflent i Fortalesa de Salses.**
3. El cap de Creus: **Ciutadella de Roses, Castrum de Puig Rom i Castell de Sant Ferran de Figueres**
4. Girona i l'Empordà: **Emporion, Emporiae: porta de la cultura clàssica; Ullastret, capital indigeta i Sant Julià de Ramis, vigilant del camí.**
5. El Montseny: **Montsoriu, “un dels bells e nobles del mon”.**
6. La Catalunya central: **Torre de Vallferosa, Torre de la Manresana i Castell de Cardona.**
7. La plana de Lleida: **Balaguer, ciutat andalusina; Turó de la Seu Vella de Lleida i Fortalesa dels Vilars d'Arbeca.**
8. La Conca de Barberà: **Montblanc, vila medieval.**
9. Barcelona i el Maresme: **Barcino, ciutat emmurallada; i Castell de Burriac.**
10. El Penedès: **Olèrdola, Ciutadella Ibèrica de Calafell i Castell de la Santa Creu de Calafell.**
11. Tarragona: **Tarraco...Tarragona.**
12. Les Terres de l'Ebre: **Miravet, castell templer; i Tortosa, ciutat fortificada.**

Cadascuna de les fortificacions explicades presenta una breu fitxa tècnica d'informacions pràctiques (horaris, tipus de visita, durada, preu d'entrada), una explicació del recorregut, una referència per obtenir més informació i altres llocs d'interès que puguin trobar-se a prop.

1. El Pirineu

.....

Malgrat l'aparença inexpugnable del Pirineu, des de la prehistòria ha estat lloc de pas i indret estratègic per les matèries primeres que conté, així com per la funció comunicativa que han tingut les seves valls al llarg dels segles. Durant anys va ser, a més, frontera

amb el món andalusí i font de conflictes entre senyors feudals. Va ser, precisament, en aquest context medieval, de control territorial i senyorial, que sorgiren moltes fortaleses, com el castell de Mur, vigia del pas de la Noguera Pallaresa vers el sud.

Castell de Mur, porta del Pirineu

El castell de Mur, situat al nord de la serra del Montsec, domina el pas de la Noguera Pallaresa des de les primeres valls del Pirineu cap a la plana de Lleida. Construït durant el segle XI pels senyors del Pallars Jussà, se situava en terra fronterera: al sud, la frontera andalusina; al nord, amb els comtes de Pallars Sobirà; a l'oest, amb els senyors de Ribagorça, i a l'est, amb els poderosos senyors d'Urgell. Quan Arnau Mir de Tost, senyor d'Urgell, comença a conquerir els territoris andalusins circumdants de la fortalesa, Ramon V, senyor de Mur, es casa amb la filla d'Arnau, Valença, i, com a dot, lliura al senyor d'Urgell el castell i les seves terres: així, els territoris del Pallars Jussà queden lligats als d'Urgell. Fins al segle XV hi hagué vida al castell; llavors s'abandonà i quedà en ruïnes fins al segle XX, quan s'hi intervingué per restaurar-lo i investigar-lo.

Durant el segle XI es construï l'església de Santa Maria de Mur,

lligada al castell, que anys després fou convertida en canònica augustiniana i constituïda en pabordia. S'abandonà durant el segle XIX; al llarg del seu abandonament, el temple quedà en mal estat i es vengueren les pintures romàniques.

COM ARRIBAR-HI

En vehicle privat: Per arribar a Mur, cal passar per Tremp; podem prendre l'A-2 fins a la sortida 504 (Vilagrassa/Balaguer), seguir per la C-53 fins a la C-148 en direcció a Balaguer/Àger i prendre, després, la C-13 vers Tremp. Passat Camarasa i el pantà de Terradets, hem de trencar a l'esquerra cap a Guàrdia de Tremp (LV-1294). També s'hi pot arribar per Artesa de Segre (C-14) i Isona (L-512 i C-1412b). Un cop aquí, cal seguir la carretera LV-1294 fins a la indicació, a mà esquerra, del castell de Mur.

En transport públic: El tren dels Llacs de Renfe (línia Lleida-Pirineus-la Pobla de Segur) té

parada al poble de Guàrdia de Tremp. L'empresa ALSA té autobusos que es dirigeixen a Guàrdia de Tremp. Després, s'ha de pujar a peu fins al castell (6 km).

INFORMACIÓ PRÀCTICA

- **Horaris:** Caps de setmana, a les 11, 12 i 13 h. Per a grups, cal fer reserva prèvia.
- **Tipus de visita:** Guiada.
- **Durada:** 1 h. Inclou visita a la canònica.
- **Entrada:** 5 €.
- **Observacions:** Hi ha descomptes en l'entrada si us allotgeu en establiments de l'entorn o bé si heu anat a altres equipaments patrimonials propers. Cal anar a comprar l'entrada a la taquilla situada a la canònica de Santa Maria.

RECORREGUT I PUNTS D'INTERÈS

Comencem la visita des de l'exterior del castell. Com es pot observar, des del vessant est té la forma d'un bloc compacte, només trencat per una finestra espitllera a la part superior. La seva alçada està reforçada per la roca on s'assenta, i la fortalesa es defensa pel pendent del terreny als vessants nord, oest i sud. Està construït amb pedra calcària extreta del mateix turó i unida amb morter de calç: aquestes característiques han afavorit la seva conservació.

L'entrada se situa al sud; avui s'hi accedeix per unes escales, però antigament es feia per una rampa adossada a la paret. La porta, estreta, es podia tancar mitjançant un travesser intern que s'inseria a l'orifici de l'esquerra, desgastat.

Torre mestra, cos de guàrdia i pas de ronda